SILVINA OCAMPO

FLUTURELE

Prietena mea Keng-Su îmi spunea:

— Lumina asta diafană care uneori în plin decembrie îţi reaminteşte pentru o clipă de luna martie, lumina asta strălucea atunci la fereastra hotelului. Şi ca şi mine simţi prezenţa mării; se umflă şi se întinde, pătrunde în lucruri, în frunze, în trunchiurile arborilor din toate grădinile, în feţele şi în părul nostru. Sonoritatea, prospeţimea asta pe care n-o găseşti decât în peşteri intră acum două luni în camera mea, aducând în cutele ei albastre şi verzi ceva mai mult decât aerul şi obişnuitul spectacol al plantelor şi al cerului. Aduse cu ea un fluture galben cu nervuri negre. Fluturele se aşeză pe-o floare dintr-un ghiveci; văzut în oglindă, adăuga parcă petale florii deasupra căreia îşi desfăcea şi-şi închidea aripile. Mă apropiai, având grijă să nu las umbra să cadă asupra lui; fluturilor le e frică de umbre. Fugind de umbra mâinii mele, se duse să se aşeze pe rama oglinzii. Mă apropiai din nou şi reuşii să-i prind aripile între degetele mele subţiri. Mă gândii: „Ar trebui să-i dau drumul. Nu-i o floare; nu pot să-l aşez într-un ghiveci şi să-i pun apă; nu pot să-l păstrez între paginile unei cărţi ca pe-un gând”. Mă gândii: „Nu-i o pasăre, nu pot să-l închid într-o colivie de răchită împreună cu o mică scăldătoare şi o iesle de faianţă plină de grăunţe”. Pe masă, continuă ea, se afla printre piepteni şi acele de păr şi un ac cu gămălie de turcoază; îl luai şi străpunsei cu el corpul tare şi rezistent al fluturelui. Acum, când îmi amintesc de clipa aceea, tremur de parcă aş fi auzit un glas mic văitându-se în corpul obscur al insectei. Apoi înfipsei acul împreună cu prada sa în capacul unei cutii de săpun unde îmi pun pila, foarfecele de unghii şi oja. Fluturele bătea din aripi în ritmul respiraţiei mele. Pe degete îmi rămăsese puţină pulbere irizată şi foarte fină. Îl lăsai singur în cameră, pe cale să înveţe obolul imobil al agoniei. Seara, când m-am întors, fluturele zburase cu ac cu tot. Îl căutai în parcul pieţei din faţa hotelului, printre răsadurile de grozamă, printre florile de tei, pe iarba peluzei, într-un morman de frunze moarte. Degeaba l-am căutat. Avui remuşcări în vis. Îmi

spuneam: „De ce nu l-am închis într-o cutie; de ce nu l-am pus sub un pahar răsturnat; de ce nu l-am străpuns cu un ac mai gros şi mai greu?"

Keng-Su rămase o clipă pe gânduri. Eram aşezate pe nisip, sub cortul de plajă. Ascultam zgomotul potolit al valurilor. Se făcuse ora şapte seara şi era o căldură nefirească.

— Câteva zile n-am mai venit la plajă, continuă Keng-Su răsucindu-şi părul negru. Aveam de terminat o tapiserie pentru miss Eldington, patroana hotelului. Ştii cât e de pretenţioasă; şi aveam nevoie de bani. Timp de mai multe zile se petrecură lucruri ciudate în camera mea. Poate că le-am visat. Biblioteca mea e compusă din cinci sau şase cărţi, pe care le iau întotdeauna cu mine în vacanţă. Nu-mi place să-mi petrec timpul citind, dar mama mă sfătuia totdeauna să citesc, pentru ca visele să-mi fie plăcute, *Cartea lui Mencius, Sărbătoarea lanternelor, Hoei-Lai-Ki (Povestea cercului de cretă), Cartea răsplăţilor şi a pedepselor.* Pe aceasta din urmă o găsii de mai multe ori deschisă pe masă: pe margine, câteva paragrafe erau însemnate cu împunsături mici de ac. După ce le citeam, le repetam pe dinafară fără să vreau. Nu mai pot să le uit.

— Spune-mi-le şi mie, Keng-Su. Nu cunosc cărţile şi mi-ar plăcea să ştiu frazele acelea.

Keng-Su se făcu cam palidă la faţă. Începu să se joace cu nisip şi-mi spuse:

— Dacă vrei. Pentru fiecare zi era câte-un paragraf. Era de ajuns să lipsesc o clipă, pentru ca la întoarcere să găsesc cartea deschisă şi câteva fraze subliniate cu acele mici puncte inexplicabile. Prima frază pe care am văzut-o a fost:

Dacă vrem într-adevăr să dobândim virtuţi şi să acumulăm merite, atunci trebuie să iubim nu numai oamenii, ci şi toate animalele: păsările, peştii, insectele; în general toate fiinţele deosebite de om, care zboară, aleargă, într-un cuvânt, trăiesc.

A doua zi citii:

Oricât de mici am fi, un acelaşi principiu al vieţii ne însufleţeşte; suntem cu toţii legaţi de existenţă, şi la fel ne temem cu toţii de moarte.

Am încuiat cartea în dulap, dar a doua zi am găsit-o pe pat având

însemnat paragraful următor:

Fie că mergi, fie că eşti în picioare, aşezat sau culcat, dacă vezi o insectă pe cale să piară, fă tot posibilul să-i salvezi viaţa. Dacă o omori cu propriile tale mâini, va fi groaznic ce te aşteaptă!

Am ascuns cartea într-un sertar al comodei pe care o încuiai cu cheia; a doua zi era pe comodă cu această legendă subliniată:

Song-Kiao, care trăi pe vremea dinastiei Song, construi într-o zi un pod din bucăţele de trestie pentru ca furnicile să poată trece peste un pârâu şi astfel obţinu cel mai înalt titlu din Ciang-Huen (doctor printre doctori). Ken-Su, tu ce-ai să dobândeşti pentru crima ta meschină?

În ziua mea de naştere, pe la două noaptea, am crezut că înnebunesc citind:

Cel care primeşte o pedeapsă nemeritată rămâne cu o ură în suflet.

Căutai într-o enciclopedie (la un librar pe care-l cunoşteam bine, un om amabil, mi se dădea voie să consult unele cărţi) cât trăiesc lepidopterele după ultima lor metamorfoză; dar cum există o sută de specii diferite, e greu să cunoşti durata vieţii indivizilor din fiecare specie; unii trăiesc două sau trei zile, dar fluturele meu aparţinea oare acestei specii atât de efemere? Iar paragrafele continuau să apară în carte mereu subliniate de mici puncte:

Sunt oameni care se prăbuşesc în nenorocire, alţii care dobândesc fericirea. Nu există cu adevărat o cale care să ducă într-o parte sau alta. Totul atârnă de fiecare om, care are puterea să atragă spre el binele sau răul după faptele sale. Dacă omul se poartă potrivit legilor armoniei, el dobândeşte fericirea; dacă merge împotriva acestor legi, îşi atrage nenorocirea. Partea de bucurie şi cea de durere sunt bine măsurate şi cântărite după virtuţile şi după gravitatea crimelor.

În timp ce cu mâinile brodam, în minte ţeseam intriga înspăimântătoare a unei lumi de fluturi. Eram atât de obsedată încât

semnele pe care mi le făcuse andreaua în vârful degetelor mi se păreau că sunt înţepăturile de ac ale fluturelui. În timpul meselor începeam cu cei din jurul meu discuţii despre insecte. Ceea ce nu interesa pe nimeni; o doamnă totuşi îmi spuse: „Mă întreb uneori oare cât pot trăi fluturii. Par atât de fragili. Am auzit totuşi spunându-se că traversează cu miile oceanul şi străbat distanţe de necrezut. Anul trecut a fost o adevărată invazie pe plajele de aici". Uneori eram nevoită să desfac părţi întregi din tapiserie: fără să-mi dau seama, brodasem cu lână galbenă forme de aripi în loc să fac frunze sau mici dragoni. În partea de sus a tapiseriei trebuiau brodaţi trei fluturi. De ce mi-era atâta silă s-o fac, când, fără să vreau şi în orice clipă, le brodam aripile?

— În ziua aceea, pentru că mă dureau ochii, m-am dus să consult un medic. În sala de aşteptare începui să răsfoiesc reviste vechi. Într-una descoperii o planşă cu fluturi. Mi se păru că văd pe unul din ei mici urme de împunsături; cu toate acestea, n-aş putea spune că hârtia era pătată, şi n-am avut timp s-o examinez pe îndelete. La unsprezece seara m-am dus până la jetelă. Se făcuse frig şi apa mă privea cu cruzime. Înainte de-a mă întoarce la hotel, mă oprii sub arborii din piaţă să respir parfumul florilor. Tot gândindu-mă la fluturele meu, rupsei o frunză şi pe suprafaţa ei văzui un şir de găurele; lăsai ochii în jos şi văzui pe pământ aceleaşi găurele. Trebuie că era un furnicar. Dar în momentul acela crezui că viziunea mea asupra lumii se transforma şi că în curând propria-mi piele, apa, aerul, pământul, până şi cerul aveau să se acopere de găurele. Şi deodată mă gândii – a fost ca un fulger de speranţă – ca n-aveam de ce să mă neliniştesc: un singur fluture cu un ac nu putea, dacă nu era nemuritor, să ducă până la capăt o asemenea încercare. Aproape terminasem tapiseria, iar persoanele care au văzut-o m-au felicitat. Mai făcui şi alte incursiuni în parcul din piaţă până în clipa când descoperii, într-un morman de frunze moarte – fluturele. Era fluturele meu, fără îndoială. Ai fi zis că-i o floare ofilită. Aripile moarte nu-i mai străluceau, corpul străpuns, răsucit, suferise mult. Îl privii fără milă. Sunt pe lume atâţia fluturi morţi… Mă simţii uşurată. Zadarnic căutai acul de aur cu cap de turcoază. Era un dar de la tata. N-am să mai găsesc un al doilea pe lume. Şi avea valoarea aceea pe care doar amintirile de familie o au. Şi din nou a trebuit să citesc în carte un pasaj însemnat:

Sunt unele fiinţe imediat răsplătite sau pedepsite. Pentru altele

pedepsele şi răsplătite vin atât de târziu încât îi lovesc pe fiii sau pe nepoţii lor. Aşa se face că vedem murind oameni tineri ale căror fapte nu par să merite o pedeapsă atât de severă, dar aceste fapte erau sporite de greutatea crimelor săvârşite de strămoşii lor.

Apoi citii o frază căreia îi lipsea sfârşitul:

Aşa cum umbra urmează trupul…

Cu câtă nerăbdare am aşteptat dimineaţa aceea! Dar, după atâtea zile de suferinţă, mă lăsă indiferentă. Pusei şi ultimul punct la tapiseria mea (cu lâna aceea întunecată din cauza căreia mă dureau ochii), îmi scosei ochelarii şi ieşii din munca aceasta cum ieşi dintr-un tunel. Bucuria de a sfârşi o broderie se aseamănă cu nevinovăţia. Reuşii să uit fluturele – continuă Keng-Su, strecurându-şi în păr o fâşie de hârtie galbenă. Marea ca o oglindă cu margini brodate cu spumă albă venea să-mi sărute picioarele. M-am născut în America şi-mi place marea. În clipa când să intru în apă, văzui mai mulţi fluturi morţi care pătau prundişul. Sării să nu-i ating cu picioarele goale. Înot bine. M-ai văzut de câteva ori înotând, de data aceea însă valurile mă stânjeneau. Sunt o înotătoare de apă dulce şi nu-mi place să înot cu capul sub apă. Mă simt mereu ispitită să mă îndepărtez de coastă, să mă pierd sub cerul concav.

— Nu ţi-e frică? La două sute de metri de coastă mă îngrozeşte gândul c-am să întâlnesc rechini care ar putea să mă escorteze până la moarte.

Keng-Su începu să râdă de spaimele mele. Ochii ei de migdală străluceau.

— Intrai leneş în apă, continuă ea. Cred că am zâmbit când am văzut cerul atât de adânc şi mi-am simţit trupul transparent şi inconsistent ca şi apa. Aveam senzaţia că mă lepăd de ultimele zile ca de-un veşmânt murdar, ca de-o îngrozitoare boală de piele. Renăşteam la viaţă, puţin câte puţin. Fericirea mă inunda, mă ameţea. Dar o mică umbră care se vedea pe apă îmi atrase atenţia. Ai fi zis că-i umbra unei petale ori a unei frunze îndoite. Nu era umbra unui peşte. Ridicai ochii şi văzui fluturele. Luciul aripilor sale strălucitoare punea în umbră culoarea cerului. Străpuns de acul de aur – care părea un organ artificial, dar lipit pentru totdeauna de corpul său – urca şi cobora abia

atingând apa dinaintea mea, ca şi cum căuta să se aşeze pe nişte flori invizibile. Încercai să-l prind. Soarele şi iuţeala lui ameţitoare mă orbeau. Mă urmărea într-un zbor şovăitor şi rapid. La început ai fi zis că plutea în voia brizei, apoi zborul său deveni mai sigur şi mai hotărât. Ce căuta? Ceva care nu era nici apă, nici aer, mici chiar umbră (Ai să-mi spui că sunt nebună că mă gândesc la asta; deseori am respins chiar eu ideea pe care ţi-o mărturisesc acum): ochii mei îi caută, ba chiar pupila ochilor mei, pentru a-şi înfige acolo acul. Groaza îmi cuprinse ochii fără de apărare, de parcă nu mai erau ai mei, de parcă nu puteam să-i apăr de-acest atac implacabil. Încercai să-mi ţin capul sub apă. Mă sufocam. Insecta mă asalta din toate părţile în acelaşi timp. Simţeam ca acul, această amintire de familie care se transformase într-o armă duşmănoasă, îngrozitoare, îmi înţepa capul. Din fericire, nu eram departe de ţărm. Îmi acoperii ochii cu o mână şi înotai timp de câteva minute, care mi se părură secole, ca să ajung la ţărm. Mişcarea oamenilor pe plajă se vede că l-a speriat pe fluture. Când deschisei ochii, dispăruse. Aproape că leşinai pe nisip. Hârtia asta, pe care cu mâna mea am pictat cu cerneală roşie un zeu, mă fereşte acum de orice rău. (Keng-Su îmi arătă hârtia aceea galbenă, pe care-o aşezase cu atâta grijă între dinţii pieptenului din coc.) Câţiva oameni care se scăldau veniră în jurul meu şi mă întrebară ce mi se întâmplase. Le-am răspuns că văzusem o fantomă. Un domn îmi spuse foarte amabil: „E pentru prima oară când se întâmplă aşa ceva pe plaja asta". Şi adăugă: „Dar nu-i ceva primejdios, dumneata eşti o înotătoare excelentă, vino-ţi în fire!" Toată săptămâna revăzui fantoma asta. Aş putea s-o desenez, dacă mi-ai da hârtie şi un creion. Nu mai era vorba de-un fluture oarecare, ci de-un mic monstru. Privindu-mă în oglindă, mi se întâmplă să văd ochii lui în locul ochilor mei. Oamenii cu cap de animal îmi repugnă, dar un animal cu chip de om mă îngrozeşte. Imaginează-ţi o gură dispreţuitoare, cu buze subţiri şi zbârcite, nişte ochi pătrunzători, aspri şi negri, o frunte bombată şi îndărătnică acoperită de puf. Imaginează-ţi un chip mic şi netrebnic – ca acela al unei nopţi negre – cu patru aripi galbene şi un ac de aur; un chip pe care puteai să-l tai în bucăţi şi tot ar fi păstrat în fiecare din părţile sale toată expresia şi forţa sa. Imaginează-ţi acest monstru zburător, fragil în aparenţă, dar neînduplecat (chiar din pricina micimii sale şi a zborului amăgitor), care în halucinaţia mea sosea întotdeauna pe aleea mormintelor dinastiei Ming.

— Vei fi creat o nouă specie de fluturi, Ken-Su, un fluture primejdios şi miraculos. Numele tău va intra în cărţile de ştiinţă, i-am spus eu în timp ce ne dezbrăcam ca să ne scăldăm.

Mă uitai la ceas.

— E ora opt. Hai să ne scăldăm. Fluturii nu zboară noaptea.

Ne apropiarăm de mai. Keng-Su puse un deget pe buze şi-mi arătă cerul. Nisipul era umed. Ţinându-ne de mână, intrarăm încet în apă, ca să putem admira pe îndelete cum se reflectă cerul în valuri. Am rămas mai mult timp cu apa până la brâu, udându-ne pe faţă cu apă proaspătă, apoi am început să înotăm, cuprinse de frică şi de plăcere. Apa ne purta în reflexele ei aurite ca pe nişte peşti fericiţi. Nu făceam nici cel mai mic efort.

— Tu crezi în fantome?

— Într-o seară ca asta! Ar trebui să fii tu însuţi fantomă ca să crezi…

Tăcerea prelungea clipa. Marea era ca un fluviu imens; se auzea cântecul greierilor deasupra falezelor, şi mirosuri de frunze şi de pământ proaspăt răscolit ajungeau până la noi cu fiecare adiere. În lumina lunii, ochii lui Ken-Su se deschiseră mari, ca ochii unui animal. Îmi spuse în engleză:

— E acolo, el e.

Văzui luna galbenă tăiată precis în cerul de sidef. Vocea lui Ken-Su implora şi plângea. Cred că apa deformează vocile şi de multe ori le dă o sonoritate de lacrimi; de astă dată însă Keng-Su plângea de-adevărat şi toată viaţa n-aş putea uita lacrimile ei. Îmi repetă în engleză:

— Iată-l! Priveşte, se apropie, îmi caută ochii.

În lumina aurită a lunii, Keng-Su îşi cufundă capul sub apă şi se îndepărtă de coastă. Se lupta cu un duşman pentru mine invizibil. Auzeam înspăimântătorul clipocit al apei şi zgomotul confuz de cuvinte întretăiate. Încercai să înot mai repede, ca să mă ţin după ea. O strigai disperată. N-am putut s-o ajung. Revenii către coastă, ca să cer ajutor. Nu sunt o bună înotătoare. Mi-a trebuit destul de mult timp ca să ajung; îl căutai zadarnic pe profesorul de înot sau pe paznic; mai auzii o dată strigătul de pe mare, văzui oglindirea nepăsătoare a lunii pe valuri. Căzui leşinată pe nisip. Mai târziu, găsii în cort panglica de hârtie galbenă cu idolul pictat.

Când mă gândesc la Keng-Su, mi se pare că am cunoscut-o în vis.

SFÂRŞIT